КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

ДАВЕДКА ДЛЯ ЖУРЫ
10 клас
Варыянт 1

Заданне 1.

[план’э́та жыв’э́ дл’ал’удз’э́й. ін’ікóл’і н’азгáс’н’э, н’азг’і́н’э]

За кожнае правільна затранскрыбіраванае фанетычнае слова – 1 бал.

Заўвага: Гукі могуць перадавацца на пісьме рознымі літарамі або спалучэннямі літар: гук ***й*** можа – ***й, j***; падоўжаныя зычныя – дзвюма літарамі або літарай з рыскай зверху ***[с̄]***; фрыкатыўны гук ***г*** – літарай ***г*** або лацінскай літарай ***ɣ***; афрыкаты ***дз, дз’, дж*** – спалучэннем ***д, з, ж*** і інш.

Заданне 2.

Слова	Магчымае тлумачэнне	Магчымыя адпаведнікі
Аватарка	графічная выява, якая прэзентуе карыстальніка ў Інтэрнэце	самапрадстава, самапрадстаўлянка і пад.
QR-код	штрыхкод, што змяшчае інфармацыю, якая “счытваецца” камерай смартфона або спецыяльным сканерам; карцінка, у якой зашыфравана тэкставая інфармацыя	чытай-карцінка, счыт-малюнак, зліч-малюнак і пад.
Хэштэг	ключавая фраза, метка ў сацыяльных сетках, блогах, YouTube і Telegram-каналах, якая складаецца з сімвала # і ключавога слова ці словазлучэння	ключ-пазнака, рашоткавая памета і пад.

За кожнае правільнае тлумачэнне значэння – 1 бал, за максімальна дакладны адпаведнік – 1 бал.

Заданне 3.

дарожка	‘уступаць у непрымірымыя супярэчнасці з кім-н., узаемна варагаваць’	***сустракацца на вузкай дарожцы***
дзверы	‘настойліва сцвярджаць, даказваць тое, што даўно ўсім вядома і не выклікае пярэчанняў’	***ламацца ў адчыненыя дзверы***
дом	‘рэдка бываць дома, не цікавіцца дамашнімі справамі’	***адбівацца ад дому***
палец	‘гаварыць, сцвярджаць што-н. без належных падстаў; выдумваць’	***высмоктваць з пальца***
рука	‘нажывацца несумленным спосабам’	***грэць рукі***
ход	‘адступаць ад раней сказанага, зробленага, адмаўляцца ад ранейшага намеру, рашэння’	***даваць задні ход***

За кожны правільны адказ – 1 бал.

Заданне 4.

хадзіць	***хадок***	*апавяданне*	–
жарт	–	*паўстанне*	***паўстанец***
востраў	***астравіцянін***	*Балівія*	***балівіец***
раман	***раманіст***	*пілатаваць*	–
пагоня	–	*барацьба*	***барацьбіт***

За кожны правільны адказ – 1 бал. За лішняе слова адымаецца 0,5 бала.

Заданне 5.

1	***Назоўнік з канчаткам -ы:*** журы, араты, куцы, заўзяты	араты
2	***Прыметнік, які мае адну прыстаўку:*** абясшкоджаны, незвычайны, безвыніковы, безуцешны	безвыніковы
3	***Займеннік, які мае два канчаткі:*** хто-небудзь, абы-які, сёе-тое, камусьці	сёе-тое
4	***Лічэбнік, які не змяняецца па родах:*** два, пяцідзясяты, тысяча, паўтара	тысяча (мае род)
5	***Дзеяслоў, у якім канчатак 1-й асобы адзіночнага ліку складаецца з аднаго зычнага гука:*** карміць, адчуваць, перадаць, наядацца	перадаць (перада-м)
6	***Дзеепрыслоўе, утворанае ад дзеяслова II спражэння:*** пад’еўшы, крычучы, абрэзаўшы, высекшы	крычучы

За кожны правільны адказ – 1 бал.

Заданне 6.

№ сказа	**Прыкладнае тлумачэнне памылкі (пры яе наяўнасці)**	**Прыкладны варыянт выпраўленага сказа**
1	Памылка звязана з афармленнем аднародных членаў сказа. Злучнік ***не толькі…, але і*** звязвае аднародныя члены сказа. Значыць першая частка злучніка (***не толькі…***) павінна стаяць перад першым аднародным членам сказа, а другая частка (***але і…***) – перад другім	Сымон Будны заклікаў усіх грамадзян ***не толькі*** паважаць дзяржаўныя законы, ***але і*** шанаваць бацькоўскую зямлю і матчыну мову, сумленна выконваць свае абавязкі.
2	Памылка звязана з паўторам ў блізкім кантэксце аднакаранёвых слоў: ***Напісаны ад рукі рукапісны***. Таўталогія	***Напісаны ад рукі*** часопіс брыгады “Полымя” Мінскай вобласці нагадвае аб’ёмную кнігу з вялікай колькасцю ілюстрацый. АБО ***Рукапісны*** часопіс брыгады “Полымя” Мінскай вобласці нагадвае аб’ёмную кнігу з вялікай колькасцю ілюстрацый.

3	Няма памылкі	–
4	Памылка звязана з ужываннем ступені параўнання прыметніка. Пры адсутнасці параўнання, а таксама ў тым выпадку, калі яно не падразумяваецца, трэба выкарыстоўваць найвышэйшую ступень параўнання прыметнікаў (простую або складаную форму)	Археалагічныя раскопкі дазваляюць сцвярджаць, што на момант узвядзення Сафійскага сабора Полацк быў адным з ***найбуйнейшых (самых буйных)*** гарадоў ва Усходняй Еўропе.
5	Памылка звязана з выкарыстаннем у якасці аднародных адначасова адасобленага азначэння, выражанага дзеепрыметнікавым зваротам, і даданай азначальнай часткі складанага сказа. АБО: Памылка звязана з афармленнем даданай азначальнай часткі ў складаназалежным сказе. Даданая азначальная частка ставіцца, як правіла, пасля назоўніка, да якога адносіцца	Дажынкамі называлі таксама і старажытнае народнае свята, ***якое існавала на беларускіх землях з даўніх часоў і звязана з заканчэннем жніва***.
6	Памылка звязана з каардынацыяй дзейніка і выказніка: пры дзейніку ***цэнтр*** выказнік павінен мець форму мужчынскага роду. У спалучэнні ***цэнтр “Зубраня”*** назва цэнтра з’яўляецца прыдаткам	Нацыянальны дзіцячы адукацыйна-аздараўленчы ***цэнтр*** “Зубраня” ***стаў*** сапраўдным сімвалам дзіцячай дыпламатыі, моцнага сяброўства.

За кожны правільна запоўнены радок (у тым ліку за ўказанне на адсутнасць памылкі) – 1 бал (0,5 бала за выяўленне і 0,5 бала за тлумачэнне памылкі).

Заданне 7.

ПРЫКЛАДНЫ ВАРЫЯНТ ПЕРАКЛАДУ:

Накінулася зіма на жывёл *(звяроў)*. Зацерушыла *(запарушыла)* снегам палі, заваліла гурбамі *(сумётамі)* лясы, апранула дрэвы ледзяной карой і пасылае мароз за марозам. Ідуць маразы адзін за другога злейшыя, з елкі на елку пераскокваюць, патрэскваюць ды пашчоўкваюць, звяроў палохаюць. Не спалохаліся звяры: у адных футры цёплыя, іншыя ў глыбокія норы схаваліся *(пахаваліся)*; вавёрка ў дупле арэшкі грызе; зайка *(зайчык)*, скачучы, грэецца, а konікі, кароўкі, авечкі даўным-даўно ў цёплых хлявах гатовае сена жуюць, цёплае пойла п’юць.

За кожную памылку перакладу (лексічную або граматычную) ад максімальнай колькасці балаў адымаецца 0,5 бала, за кожную памылку ў афармленні (арфаграфічную або пунктуацыйную) – 0,25 бала, але павінна атрымацца не менш за 0 (нуль) балаў.

Заданне 8.

Абазначэнне тэрміна	Тэрмін	Тэрмін можна выкарыстаць пры характарыстыцы
А	Лірыка	+
Б	Эпас	
В	Жыціе	
Г	Трыялет	
Д	Тэма	+
Е	Эпілог	
Ж	Эпітэт	+
З	Ямб	+

За кожны правільны адказ – 0,5 бала.

Заданне 9.

А	2	Уладзімір Караткевіч
Б	3	Якуб Колас
В	5	Аркадзь Куляшоў
Г	6	Францішак Багушэвіч
Д	7	Змітрок Бядуля
Е	1	Максім Гарэцкі

За кожнае правільнае суаднясенне – 0,5 бала, за кожнае правільнае вызначэнне аўтара – 0,5 бала.

Заданне 10.

Ацэнка задання складаецца з трох кампанентаў: ацэнкі фактычных ведаў пра аўтара, назву твора і імя галоўнага героя, ацэнкі паўнаты апісання эпізоду, ацэнкі якасці прапанаваных парад.

Фактычныя веды пра аўтара, назву твора і імя галоўнага героя

Параметр	Адказ	Колькасць балаў
Аўтар	Уладзімір Караткевіч	0,5
Назва твора	“Дзікае паляванне караля Стаха”	0,5
Імя фалькларыста	Андрэй Беларэцкі	1

Паўната апісання эпізоду

Крытэрый	Колькасць балаў
Эпізод апісаны дастаткова поўна, адсутнічаюць фактычныя памылкі	1
Эпізод апісаны дастаткова поўна, ёсць 1-2 фактычныя памылкі АБО Эпізод апісаны не зусім поўна (адсутнічаюць некаторыя дэталі, указаныя ў заданні), адсутнічаюць фактычныя памылкі	0,5

Эпізод апісаны няпоўна (адсутнічаюць усе дэталі, указаныя ў заданні) АБО Маецца больш за 2 фактычныя памылкі АБО Адказ адсутнічае	0

Якасць прапанаваных парад:

Крытэрый	Колькасць балаў
Прапанаваны тры парады, якія адпавядаюць тэксту і ўмовам задання	3
Прапанаваны дзве парады, якія адпавядаюць тэксту і ўмовам задання АБО Прапанаваны тры парады, але выкананы толькі дзве ўмовы задання для парад	2
Прапанавана адна парада, якая адпавядае тэксту і ўмове задання АБО Прапанаваны тры ці дзве парады, але выкананы толькі адна ўмова задання для парад	1
Усе прапанаваныя парады не адпавядаюць тэксту ці ўмовам задання АБО Адказ адсутнічае	0